

Volker Schlöndorff filmje a Nobel-díjas Heinrich Böll kisregényének feldolgozása 1975-ben készült. A 70-es évek terrorizmussal való gyakran üres fenyegetőzéssel a média, főként a Springer-konzernhez tartozó bulvárlapok nagymértékben hozzájárultak a fenyegetettség közérzetének fenntartásához. Hamis hírek, az igazság szilánkjából felépített hazugságok emberi életet törtek össze, tisztességes polgárokat gyaláztak meg. Nem véletlenül az elhíresült ítélet miszerint a Bild-Zeitung és a többi hasonló hírvadász lap a média Antikrisztusa szerepet töltött be Németország s az akkori NSZK életében.

A regény is mottószerűen előlegezi azt a formájában, szófordulataiban is kifejező állítást, amelyet irodalmi eszközökkel, a mondat a végére önmaga cáfolatához érkezik.

„Az elbeszélés szereplői és cselekménye kitaláltak. Ha némely ábrázolt zszurnaliszta mesterkedése mégis hasonlítana a Bild-Zeitung mesterkedéseire, akkor ezek a hasonlóságok nem szándékosak, nem is véletlenek, hanem elkerülhetetlenek.”

Böll művében semmi sem olyan, amilyenek látszik, mindenhol a tisztességtelenség tombol, az érdekek hálójának megfelelően. A rendőrfőnök összejátszik az újságírókkal, a pártvezér a megvesztegetéssel próbálja szerelmének tárgyát, Katharinát megkaparintani, az újságíró – sok hétköznapiak tűnő csalása mellett - közvetve a lány anyjának gyilkosa. Beszennyezett világ ez, amely a társadalom igaz embereiből terroristát nevel. A mű mottója tehát nem véletlenül hangzik így: „Mi lehet erőszak, mit tehet velünk?” A regény a nézőpontváltások technikájával különleges, ez az oka, hogy a narráció sem egyenes vonalú, meg-megszakad, illetve vissza-visszatérnek események, vagy olyan megjegyzésekkel kerül szembe az olvasó, amely csak egy később pillanatban bekövetkező eseményre vonatkozik.

A film történetkezelése ettől eltérő, az arcok fényképezésének különös jelentősége lesz. A történések gyakran – ahogy a regény is számos dokumentumra, jegyzőkönyvre hivatkozik – egy-egy fotós, megfigyelő kameráján keresztül látható.

A címet úgy is fordíthatnánk Katharina Blum megtalált tisztessége. A lány finom érzéssel elhárítója és szolgálóleánya az őt megszerezni kívánó férfiakra, nem véletlen, többször hangzik el a minősítés: az apáca. Választása mégsem a megalkuvás, mégsem a felkínált hírnév - amely ahogy Böll fogalmaz, pocsolavíz-potenciál közege lenne -, hanem a tiszta, érdekek nélküli szerelem. Aki azonban ebben a szociokultúrában a pocsolavízbe tapos, besározódik. Bűnöző lesz a lány is éppúgy, mint terroristának mondott szerelme, aki a pertárgyalások során bizonyítottan a Bundeswehrtől szökni próbáló az ezred zsoldjával elszelődő személy (szó sincs már gyilkosságokról, bankrablásról, terrorcsoportról).

A filmi és a regénybeli közjátékok között a farsangi időszak pillanatképei közt sok arab, muszlim jelmezbe öltözött figura látható, nem véletlenül, hiszen az arab világ mai napig is a terrorizmus melegágya. A lány muszlim fejkendője a befejező jelenetekben is metaforikus, Katharinából tehát a vádaskodás váltja ki, hogy azzá válik, amivel vádolják őt.

Schlöndorff közösségi gondolkodó, szociális érzékenysége a nácizmus során átélt élményeiből táplálkozik. Közösségi ember is, aki alkotócsapatban működött, ezért is választ filmi témának gyakran irodalmi műveket.

1966 Musil Az ifjú Törless, 1969 Kleist Kohlhaas Mihály, 1979 Grass Bádogdob, 1984 Proust Swann szerelme, 1985 Miller: Az ügynök halála, 1991 Frisch Homo Faber.